כח א מיי' פ"ב מהלכות בית הבחירה הל' ה:

כט ב מיי' שם הל' ו:

ל ג מיי' שם הלכה ט:

לא ד מיי' פ"ו מהלכות מעשה"ק הלכה כ:

נ"ל בזוקרתא

לב ה מיי' שם פ"ז הלכה ט:

לג ו מיי' פ"ב מהלכות בית הבחירה הל' ה:

לד ז מיי' שם פ"ה הלכה יב:

לה ח מיי' שם ופ"ד הלכה ג:

וגבולה אל שפתה סביב זרת האחד. זרת אגי האמה והכתמזוד מאמצע הקרן זרת סביב עד השפה איפתכח דהוי אמה:

ותנן חוט של סיקרא כו'. משנה היא במסכת מדות (פ"ג מ"א):

אל חיק האמה בגובהה. מכאן יש לקיים גירסת הספרים בזבחים פ' קדשי קדשים (דף סג. ושם ד"ה אמה) דאמרינן התם כל כבשים שהיו במקדש שלש אמות נאמה חוץ מכבשו של מזבח שהיה שלש ומחצה ואגי טפח ואצבע ושליש אצבע *בזכרות' ומחק שם בקונטרס' אגי טפח דאו התשבון מסון לס' אמות של מזבח ולדברי רבותיו שגורסין אגי טפח פי' בקונטרס שם דלאותו חשבון לא היה ראש הכבש שוה לראש המזבח אלא נמוך ממנו רביע אמה ולא דק בקונטרס דאינו נמוך אלא חומש אמה חסר משהו והקשה בקונטרס שהרי אמרה תורה לא תעלה במעלות על מזבחי ותירץ רבי נתן [מהדורא] דאמה שליסוד באמה בת ה' כדאסיקנא הכא ולפירוש הקונטרס קשה דנמצא ראש הכבש גבוה מראשו של מזבח ומיהו אין לחוש בזה אי נמי לגירסת הקונטרס אמות של כבש לפי האמות של מזבח וכגירסתו גריס רבינו חננאל בפירושין בפ' חלון (דף פ.):

נג:

מדות פ"ג מ"א [זבחים נג. בכורות יז:]

מסורת הש"ס

תורה אור

וחיק האמה ואמה רוחב וגבולה אל שפתה סביב זרת האחד וזה גב המזבח *חיק האמה זה יסוד אמה רוחב א) זה סובב וגבולה אל שפתה סביב זרת האחד אלו ב) קרנות וזה גב המזבח ג) זה מזבח הזהב ר' מאיר סבר ד) זהו באמה בת חמשה הא כל אמות כלים באמה בת שש ורבי יהודה סבר כזה יהו כל אמות ה) כלים קא סלקא ו) דעתך מיסוד ועד סובב באמה בת ה' גובה ומאי חיק האמה ואמה רוחב הכי קא אמר מחיק האמה ועד ז) רוחב באמה בת חמשה, גובה המזבח כמה הוי עשר אמות, שית בני חמשה חמשה, וארבע בני שיתא שיתא, מזבח כמה הוי חמשין וארבעה, פלגיה דמזבח כמה הוי עשרים ושבעה, מקרנות ועד סובב כמה הוי עשרים וארבעה, כמה בציר לפלגיה דמזבח תלתא *ותנן חוט של סקרא חוגרו באמצע כדי להבדיל בין דמים העליונים לדמים התחתונים אלא הא א) *דתניא גבי עולת העוף היה עולה בכבש ופנה לסובב ובא לו לקרן דרומית ח) [מזרחית] ומולק את ראשה ממול עורפה ומבדיל ט) ומוצה את דמה על קיר המזבח *ואם עשאה למטה מרגליו אפילו אמה אחת כשירה הא קא יהיב י) (עליונה) למטה משני טפחים אלא חיק האמה כניסה אמה רוחב כניסה וגבולה אל שפתה סביב כניסה, (ג) מזבח כמה הוה ליה שתין, פלגיה דמזבח כמה הוי תלתין, מקרנות ועד סובב כמה הוי כ"ד, כמה בציר לפלגיה דמזבח ששה ותנן אם עשאה למטה מרגליו אפילו אמה אחת כשרה, במאי אוקימתא בכניסה, ומי מצית מוקמת לה בכניסה ב) והא תנן יא) מזבח היה שלשים ושתים על שלשים ושתים, עלה אמה וכנס אמה זהו יסוד נמצא שלשים על שלשים שלשים ושני (ג) טפחים הוי ותו עלה חמש וכנס אמה זהו סובב נמצא עשרים ושמונה על עשרים ושמונה עשרים ושמונה וארבע טפחים הוי וכי תימא כיון דלא הוי אמה לא חשיב ליה, מקום יב) קרנות אמה מזה ואמה מזה נמצא עשרים ושש על עשרים ושש עשרין ושבע הוו לא דק, מקום הילוך רגלי הכהנים אמה מזה ואמה מזה, נמצא עשרים וארבע על עשרים וארבע מקום המערכה עשרים וחמשה הוא וכי תימא הכא נמי לא דק והא כתיב ג) והאריאל שתים עשרה אורך בשתים עשרה רוחב רבוע יכול שאינו אלא שתים עשרה על שתים עשרה כשהוא אומר אל ארבעת רבעיו מלמד שבאמצע הוא מודד שתים עשרה אמה לכל רוח ורוח, וכי תימא שית מינייהו מעיקרא באמה בת חמשה מיתי להו, אם כן רווחא לה עזרה יג) דתנן ד) כל העזרה היתה אורך מאה ושמונים ושבע על רוחב מאה ושלשים וחמש ממזרח למערב מאה שמונים ושבע מקום דריסת רגלי ישראל אחת עשרה אמה ומקום דריסת רגלי הכהנים אחת עשרה אמה המזבח שלשים ושתים בין אולם ולמזבח עשרים ושתים אמה ההיכל מאה אמה אחת עשרה אמה אחורי בית הכפורת אלא חיק האמה בגובהה אמה רוחב כניסה וגבולה אל שפתה סביב יד)

לא

א) מדות פ"ג מ"ד [זבחים סד.] ב) מנחות נב: ג) יומא טז: מדות פ"ה מ"א

וסיק ספאם. כלומר [א] באלו אמות אני אומר שיהו בנות חמש: וסיק ספאם. יד] דהיינו יסוד דעלה אמה וכנס אמה והו יסוד ולקמן מפרש בהי אמות קאמר או דגובהה או דכניסה: גבולה טו)(על) שפתה סביב אלו [ב] הקרנות. זרת, טז] אגי אמה האחד דמאמצעית האבן מודד והיא זרת לכל רוח דהיינו אמה על אמה, זרת=חצי אמה: וזה גב המזבח. כלומר ובאמה זו יהא נמי מזבח הזהב: ר' מאיר סבר זה. מזבח הזהב דהיא כלי יהא באמה בת חמשה [ג] והא שאר כלים באמה בת ששה יז): קס"ד מיסוד ועד סובב. אותה אמה של גובה היסוד ואותן יח) [ד] האמה שבין יסוד וסובב באמה בת חמש מחיק האמה יט) מן היסוד והיסוד בכלל ועד אמה רוחב דהיינו סובב כ)(באמה) באמה בת חמש: גובה מזבח שהוא כמה היו עשר אמות. כדאמרינן בזבחים בפ' קדשי קדשים (דף נט:) כא) על המשכן ועל המזבח מה משכן עשר אמות אורך הקרש אף מזבח עשר אמות ומה אני מקיים שלש אמות קומתו משפת סובב עד מקום הקרנות: שית. דמן הרצפה ועד הסובב בני חמשה חמשה כדקאמר: מקרנות ועד סובב. מגובה קרנות ועד סובב הוי ד' אמות של ששה ששה שהם כ"ד טפחים דעלה אמה וכנס אמה זהו יסוד ומן היסוד לסובב חמש הרי שש ומן הסובב ועד מקום הקרנות ג' הרי תשעה והקרן אמה הרי עשרה כדקאמר לקמן: כמה בציר. דלא הוי סובב אפלגא דמזבח אלא תלתא טפחים הוי פלגיה דמזבח למטה מן הסובב: חוגרו. למזבח סביב כב): דמים עליונים לתחתונים. חטאת בהמה למעלה מן החוט וחטאת העוף למטה ועולת העוף למעלה כג) וטעמא מפרש בתורת כהנים ובמס' זבחים: מיצוי. אוחז בית השחיטה ושותת ומורידין והדם מקלח למרחוק: למטה מרגליו. מן הסובב: הא קא יהיב כו'. כיון דפלגיה דמזבח אינו נמוך מן הסובב כד) (אלא) שלשה טפחים כי עביד אמה למטה מרגליו אפילו באמה בת חמש קא יהיב עליונים שני טפחים למטה מן החוט: אלא כולה עשר אמות דגובה כה) באמה בת ששה וכי קתני באמה בת חמש באמות דכניסה יסוד וסובב ושני הקרנות קרי כו) כניסה שכונס באורך ורוחב: בנין שמזבח כמה הוי. גובהו דמזבח שיתין טפחי דהא כל אמות הגובה באמה בת ששה כז)(ו)למטה מרגלין אפילו אמה אחת באמה בת חמש כשרה דהוי טפח למעלה מן החוט: נמצא שלשים על שלשים. דמכל צד ממעט אמה והיינו ב' באורך ב' ברוחב כח) ל' אמות ושני טפחים הוי: נמצא בין קרן לקרן עשרים וששה ועשרים ושבעה הוו. דהנך שש אמות דאימעיט לא הוו אלא חמש באמות בת שש כט): מקום הילוך רגלי הכהנים. אמה סביב לפנים מן הקרנות כשהולכין לסדר המערכה והאברים, נמצא כ"ד על כ"ד: מקום המערכה כ"ה על כ"ה ל). דהא אמה דהילוך ודאי בת ששה הואי לא) דהא לא כתיב בקרא ומיהו כ"ה מיהא הוו: והאריאל. המקום המערכה שבאמצע י"ב אמה על י"ב אמה דהיינו כ"ד על כ"ד לב) וקרא ליכא למימר לא דק: וכי תימא שית מעיקרא. כשמעו המזבח ל"ב על ל"ב לג)(מודדו) מאותן ל"ב שית אמות באמה בת חמש, והנך שית לא הוו אלא חמש באמה בת ששה ונגרא לה חדא אמה דהוו להו ל"א אמות הלכך כי עבדת שית אמות דכניסה ג' לכל צד באמה בת חמש אמות דהוו חמש אמות גדולות לא פש להו אלא כ"ו על כ"ו לד) והוי בין קרן לקרן: אם כן. דמעיקרא לא הוה מזבח אלא ל"א על ל"א רווחא לה עזרה יותר ממה ששנינו: דתנן כל העזרה. בין חצר לה) והיכל: ההיכל מאה אמה. עם בית קדשי הקדשים: י"א לו) אמה (חצר) אחורי הכפורת. וכשהיו ישראל מרובין בעזרה היו נמשכין מהם לשם כדאמרינן ביומא (דף כא.): אלא חיק האמה בגובהה. אותה אמה שמן הרצפה ועד היסוד באמה בת חמש: ואמה רוחב כניסה. כניסה דסובב באמה בת חמש אבל כניסה דיסוד באמה ביתר: גבולה לז) אל שפתה סביב. לח) דגבהו דקרן באמה בת ה':

לא

רבינו גרשום

חיק האמה א) זה היסוד. אמת היסוד נמי באמה בת ה' והיינו יסוד עלה אמה וכנס אמה זהו יסוד: ואמה רוחב זהו הסובב. דתנן עלה חמש וכנס אמה זהו הסובב ואותה אמה בת ה': סביב אלו הקרנות. דתנן נמי עלה שלש וכנס אמה אלו מקום הקרנות ואותה אמה בת ה': גב המזבח זה מזבח הזהב. שלא היה לו יסוד ולא סובב אמותיו נמי באמה של ה' טפחים. ר' מאיר (סבר לה כרבי אמר) זהו. כלומר זה יהא באמה בת ה' הא שאר כל הכלים כגון ארון ושלחן באמה בת ו': קא ס"ד דקרא דאמר באמה בת חמשה מאותן אמות דמיסוד ועד סובב קאמר ומאי חיק האמה ואמה רוחב דמשמע מאותן ב' אמות בלבד קאמר. הכי קאמר מחיק האמה כלומר מאותה אמה שמן הארץ ועד החיק בגובה המזבח ועד אמה רוחב דהיינו הסובב באמה בת ה' כל ו' אמות התחתונות שמן הארץ ועד הסובב באמה בת ה': גובה המזבח כמה הוי עשר אמות. דילפינן ליה ממזבח הזהב שהיה גבהו פי שנים כארכו אף מזבח החיצון נמי וקרא דכתיב שלש אמות קומתו מסובב עד קרנות קאמר: שית בני חמשה חמשה. מן הארץ ועד הסובב: וארבע. העליונים: בני שיתא שיתא טפח: מזבח כמה טפח הוי נגבהו נ"ד מקרנות ועד סובב ד' אמות שהן כ"ד טפחים: ואם עשאה למטה מרגליו. כלומר למטה מן הסובב שהוא עומד על הסובב. אפילו אמה אחת ג) שלה טפח. ואמאי כשרה: אלא חיק האמה דהיא של ה' לא חשיב לה בגבוה אלא בכניסה וכן אמה רוחב וגבולה אל שפתה כל הכניסות הוו באמה בת ה' אבל כל עשר אמות של גובה המזבח הוו של ו' טפחים והוה ליה מזבח גבוה שיתין טפחים. ועד הציו ל' טפח. ומן הסובב ועד הרום שבקציר ו' טפחים דהיינו אמה משום הכי קאמר כשרה: ואם איתא דבכניסה מוקמת לה דהויא של ה' טפחים א"כ נמצאו ב' טפחים מותירין על הל"ב וכן לכל כניסה וכניסה מותרין ב' טפחים וכשתניח מקום הקרנות כ"ו אמות הוי כדאמר לכניסת הקרנות אלו חשורין ליז טפח שהן אמה. תשורין ושבעה הויא ליה למימר: לא דק. על אותן שיורין לחשבן לצרפן לאמה: כנסת דקרנות והיינו כדאמר מבוחן שלה שלש מן הסובב ומביא ד' אבנים שכל אחת אמה על אמה ותגבהה אמה ומניחן על ד' זויות והן קרן ועד קרן לפנים כ"ו (טפח) [אמות] ומקום רוחב האבן הויינו כנסת ומי מצית אמורת לא דק הא והדר קתני מקום הלוך רגלי הכהנים על גבי המזבח מרחיק אמה מן הקרן לפנים עד מקום המערכה מצד זה וכן מכל צד אותה אמה הויא מקום הילוך הכהנים סביב למערכה נשתייר כ"ד על כ"ד למקום המערכה לפי חשבוננו שעודפין ו' טפחים הויא כ"ה הוי לא דק בתוך בבא במקום קרנות חוה דק באורך בבא במקום המערכה: וכי תימא הכא נמי במקום המערכה לא דק והא קרא נמי קאמר והכי במתניתין וקרא ליכא למימר דלא דק דכתב והאריאל היינו המזבח שתים עשרה אמה אורך בשתים עשרה רוחב רבוע על נביו קאמר מלמד שאמצע המזבח הוא מודד שתים עשרה אמה לכל רוח דהיינו כ"ד על כ"ד אלמא דלא מצית מוקמת ליה בכנסת מפני האמה שעודפת: וכי תימא שית מנייהו מעיקרא ו' אמות התחתונות שסמוך לארץ באורך המזבח וברוחב המזבח ג' אמות החיצונות שמכל צד הוו באמה בת ה' טפחים דהיינו שית תלת מיכן ותלת מיכן. כלומר המזבח שהוא ל"ב על ל"ב שלמטה ג' אמות החיצונות שמכל צד הן בת ה' טפח והשאר ו' טפח משום הכי שית מנייהו מעיקרא תלת מיכן ותלת מיכן באמה בת ה' לפי שכניסות של אמה בת ה' הוא כנס ליסוד ולסובב ולקרנות ואם היו כל האמות שלו (ב') באמה של ו' והכנסות באמה בת ה' הוו עודפין ב' טפחים א' מיכן וא' מיכן לכל כניסה וכשיו של שלש החיצונות שסביב למזבח הן באמה בת ה' ואותן ג' אמות של ה' הוא כתנן ולא הודיף שם טפח כלל: א"כ הואיל שית מנייהו מעיקרא חשבת להו באמה בת ה' א"כ רווחא לה עזרה ג' טפחים מכל צד המזבח דכל אמות העזרה באמה של ו' הן: אחורי הכפורת. והינו אחורי בית קדשי הקדשים היתה חצר קטנה של י"א אמה. ואם איתא לכל צד המזבח היתה העזרה מרווחת ג' טפחים: אלא תריץ הכי חיק האמה שהוא של ה' טפח בגבוהה דמזבח קאמר מן הארץ ועד היסוד אמה של ה' טפחים וכנסה דיסוד באמה של ו' טפח. ואמה רוחב נמי הוי בת ה' בכנסת דסובב תריץ לה ותשתייר ב' טפחים טפח מיכן וטפח מיכן. וגבולה אל שפתה סביב דהיינו אמה דקרנות דהויא נמי בת ה':

א) נראה דצ"ל חיק האמה היינו היסוד דעלה אמה וכנס אמה זהו יסוד נמי היה באמה בת ה'. ב) נראה דצ"ל אפילו אמה אחת של ה' טפחים: למטה משני טפחים. ולמאי כשרה.

לא

שיטה מקובצת

א) זה סובב. אמותיו יהא נמי בת חמשה טפחים. הרגמ"ה: ב) אלו הקרנות: ג) זה מזבח הזהב שלא היה לו יסוד. הרגמ"ה: ד) סבר זה הוא: ה) אמות הכלים: ו) דעתיה: ז) ועד אמה רוחב המשנה: ח) דרומית מזרחית: ט) ומבדיל ומיצהו: י) יהיב עליונים: יא) תנן המזבח: יב) מקום הקרנות: יג) סביב עבודה: יד) האמה הרגמ"ה) גבולה אל: טו) זרת האחד אלו הקרנות דמאמצעית האבן: יז) ששה הס"ד ומה"ד ורבי יהודה סבר כמו זה דהיינו גב המזבח שהוא כלי יהיו האמות של כל הכלים: יח) ואותן חמש אמות שבין יסוד לסובב באמה: יט) האמה דהיינו: כ) תיבת באמה נמחק: כא) קדשים אשר על: כב) סביב הס"ד ומה"ד בין דמים עליונים לדמים תחתונים: כג) למעלה ועולת בהמה למטה: כד) אלא [א"ת שם כתוב] רק: כה) דגובה המזבח: כו) קרי נמי: כז) ששה למטה: כח) ברוחב הס"ד ומה"ד שלשים אמות ושני טפחים הוי. דהא שתי אמות ראשונים בנות חמשה נינהו הס"ד ואח"כ מה"ד מקום הקרנות שבי האבן הוא אמה באורך אמה ברוחב: כט) שש הס"ד ומה"ד לא דק באותה אמה דהויל ומסופרם אותא: ל) כ"ה הוי: לא) הואי דבהא: לב) על כ"ד ובקרא: לג) על ל"ב מודד: לד) על כ"ו הס"ד ומה"ד אם כן הדבות הוי בין קרן לקרן נמחק: לה) חצר ובין אולם ובין היכל ובין קדשי קדשים [והיתה כו'] ותיבת או מקום הדריסה כ"ג נמחק: לו) ההיכל מאה אמה עם האולם והוא ובית קדשי: לז) אמה אחורי בית: לח) גבולה אל: לט) גבוהה:

הגהות צ"ק (א) באלו אני אומר שיהו שלשתם בת חמש כצ"ל: (ב) הקרנות הס"ד אח"כ מ"ה זרת האחד [illegible]

הגהות הב"ח (א) גמ' אלא הא דתניא נ"ב זהו סוף קושיא: (ב) שם כניסה בנין מזבח כמה הוה: (ג) שם נמצא שלשים על שלשים וב' טפחים ר"ב ר"ל ל' על ל' ועוד ב' טפחים מכל צד וכן בסמוך גבי כ"ח על כ"ח ולהכא טפחים מכל צד וק"ל:

מחנה

בסוגיות
הסביר
אמר ה'
אמות ה'
טפחים של המזבח לפי הפסוק
ביחזקאל מג

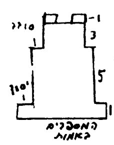

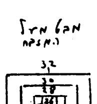

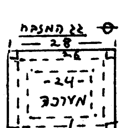

11
11
32
22
100
11
187